

וַיִּמְצְאוּ כְּתוּב בַּתּוֹרָה — . וְאֲשֶׁר יִשְׁמְעוּ וַיִּצְבְּרוּ קוֹל בְּכָל-עַרְבֵי יְהוָה
 וּבְיָרוּשָׁלַם לֵאמֹר צְאוּ הָרָר וְהִכִּיאוּ — — . וַיִּצְטוּ לָהֶם סִכּוֹת אִי ש
 עַל-לִבָּו וּבְחִצְרוֹתֵיהֶם — — — .
 (נחמיה ח, יד-טו)

הקהל

— וַיִּצְוּ מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר : מִקֵּץ שִׁבְעַ שָׁנִים בְּמַעַד שָׁנָה הִשְׁמַטָּה בְּחַג
 הַסִּכּוֹת : בָּבוֹא כָל-יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת אֶת-פָּנָי יְיָ אֱלֹהֵיהֶם בַּמִּקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר. תִּקְרָא
 אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת (35) נִגְד כָּל-יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם : הִקְהֵל אֶת-הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנְּשִׁים
 וְהַטַּף וְגֵרָה אֲשֶׁר בַּשָּׂרְיָה. לְמַעַן יִשְׁמְעוּ (36) וְלְמַעַן יִקְדּוּ (37) וַיִּרְאוּ אֶת-יְיָ
 אֱלֹהֵיהֶם. וְשָׁמְרוּ לְעֲשׂוֹת אֶת-כָּל-דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת : וּבְנֵיהֶם אֲשֶׁר לֹא-יָדְעוּ
 (38) יִשְׁמְעוּ וְלִמְדוּ (39) לְיִרְאָה אֶת-יְיָ אֱלֹהֵיהֶם כֹּל הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל-
 הָאָדָמָה. אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ :
 (דברים לא, י"ג)

קריאה בתורה (בהקהל)

בָּבוֹא כָל-יִשְׂרָאֵל לְרֵאוֹת — — — תִּקְרָא אֶת-הַתּוֹרָה הַזֹּאת נִגְד כָּל-יִשְׂרָאֵל
 בְּאָזְנֵיהֶם :
 (שם שם, יא)

— וַיִּקְרָא בְּסֵפֶר תּוֹרַת הָאֱלֹהִים יוֹם בָּיּוֹם מִן-הַיּוֹם הַרְאִשׁוֹן עַד הַיּוֹם
 הַשְּׁלִישִׁי. וַיִּצְטוּ-חַג שְׁבַעַת יָמִים וּבַיּוֹם הַשְּׁמִינִי צָצְרַת בַּמִּשְׁפָּט :
 (נחמיה ח, יח)

הגויים יחגו חג הסוכות

בירושלים

— וְהָיָה כָּל-הַנּוֹתֵר (40) מִכָּל-הַגּוֹיִם הַבָּאִים עַל-יְרוּשָׁלַם. וַיָּצְלוּ מִדַּי שָׁנָה
 בְּשָׁנָה לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמִלֶּךְ יְיָ צְבָאוֹת וְלַחַג אֶת-חַג הַסִּכּוֹת : וְהָיָה אֲשֶׁר לֹא-יַעֲלֶה
 מֵאֵת מִשְׁפְּחוֹת הָאֶרֶץ אֶל-יְרוּשָׁלַם. לְהַשְׁתַּחֲוֹת לְמִלֶּךְ יְיָ צְבָאוֹת וְלֹא צְלִיָּהֶם : הָיָה
 הַנָּשָׂם : וְאִם-מִשְׁפַּחַת מִצְרַיִם לֹא-תַעֲלֶה וְלֹא בָּאָה (41) וְלֹא עָלִיהֶם תִּהְיֶה הַמַּגָּפָה

(35) רש"י : המלך היה קורא מתחלת אלה הדברים (כדאיתא במסכת סוטה מא.) על בימה
 של עץ שהיו עושין בעזרה.

(36) ספורנו : יבינו חכמי העם.

(37) ספורנו : ולמען ילמדו מהם הבלתי מבינים.

(38) ספורנו : שלא היו יודעים לשאול בהיותם טף.

(39) רמב"ן : הם הסף, כי ישמעו וישאלו והאבות ורגילום ויחנכו אותם, כי אין הסף
 הזה יונקי שדים אבל הם קטני השנים הקרובים להתחנך, וזה טעם ולמדו ליראה — בעתיד.

(40) האופי הכלל אנושי של חג הסוכות — שרידי העמים יכירו במלכות שדי.

(41) ראב"ע : בעבור שלא ירד שם גשם לעולם, ירבו עליהם פורעניות.

רש"ר הירש, חורב : עלם בן ישראל ! בוא אל הסוכה גם בתור אורח האנושות.

אָשֶׁר יִגָּף יִי אֶת-הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לְחַג אֶת-חַג הַסּוּפּוֹת : זֹאת תִּהְיֶה חֲסֹאת מִצְרַיִם וְחֲסֹאת קַל-הַגּוֹיִם. אֲשֶׁר לֹא יַעֲלוּ לְחַג אֶת-חַג הַסּוּפּוֹת : (זכריה יד, סריט)

עצרת (שמיני)

— ביום השמיני — עצרת היא — — — (42) (ויקרא כג, לו)

— ביום (43) השמיני עצרת (44) תהיה לכם — — (במדבר כט, לה)

„והיה באחרית הימים“, כן יחוו לנו נביאינו וחכמינו וזל, כאשר האנושות תעלה אבר, בלמדה לדעת מדברי ימיה וקורות הדורות את ההכרה הנאמנה כי „הבל“ אשר ירמוז לעשות לייסד את חיי העולם רק על „קניין ורכוש עולם“ מבלעדי ה' — אז גם האנושות תבוא אל הסוכה, אל סוכת השלום הכללי — אז אגודת אחים תקשר את האנושות — כאחים יבואו לחסות תחת ממשלת אל אחד — האנושות תתרומם, תפנה אל על, ואז יקבל אותה ה' תחת סוכת שלומה, אשר יפרוש אז על כל משפחות האדמה, והאל היחיד והמיוחד יהיה אז לכל כלל האנושות — „ה' אחד ושמו אחד“.

42) רש"י: עצרתי אתכם אצלי, כמלך, שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיעה זמנך ליפטר אמר בני בבקשה מכם עכבו עמי עוד יום אחד קשה עלי פרידתכם. (עי' דעיל הערות 24—25).

פלביוס: העברים נעצרים מכל עבודה ביום השמיני (קדמוניות היהודים ספר ג', פ"ה, סעיף 4):

רשב"ם: עצרת מניעת מלאכה.

ראב"ע: שיהיה בטל מכל עסקי העולם.

43) בלי ר' החיבור סימן לרגל בפני עצמו. — רש"י: על ימות החג כתיב בהו: „וביום השני“, „וביום השלישי“ אבל בשמיני כתיב: „ביום השמיני“ — חלקו מהן... (סוכה מז).

44) תרגום יונתן: ביוםא תמינא כנישין תהון בחדווא מן מטילכון ובתיכון (ביום השמיני תכנסו בשמחה מסוכותיכם לבתיכם).

רש"י: עצורים בעשיית מלאכה (ספרי); ד"א עצרת — עצרו מלצאת (מירושלים) מלמד שסעון לינה (סוכות מז). ומדרשו באגדה: לפי שכל ימות הרגל הקריבו כנגד שבעים אומות ובאין ללכת להם המקום בבקשה מכם עשו לי סעודה קטנה כדי שאהנה מכם.

(עי' סוכה נח:)

ילקוט שמעוני, פנחס כט: להלן הוא אומר (דברים טז), „עצרת לה' אלהיך“ וכאן עצרת תהיה „לכם“ — אמר ר' חנינא בר אדא: בפסח אני נועל בפניכם את הרוחות ואת הגשמים בשביל שתיוקקו למלאכת השדה, אבל בחג (הסכות) אתם נועלים מלפני, ואני פותח לכם את האצרות, שבהם הרוחות ושבהם הגשמים.

החנין, רפ"ה: ואם תשאל: שמיני עצרת, שיש בו שמחה גדולה לישראל — למה לא היה ניטל בו (הלולב)? התשובה: כי יום שמיני עצרת כולו לשם, וכמו שאמרו זכרונם לברכה: משל למלך שעשה סעודה וכו' — ולבסוף אמר עכבו עמי עוד יום אחד שקשה עלי פרידתכם. ולפיכך נקרא עצרת, ואם כן אין צריך זכרון אחר — —

— נִעְשׂוּ-הֶחָג שְׁבַעַת יָמִים וּבֵיּוֹם הַשְּׁמִינִי אֶצְרָת בְּמִשְׁשָׁט: (45) (נחמיה ח, יח)
 נִעְשׂוּ שְׁלֵמָה אֶת-הַחָג — — שְׁבַעַת יָמִים — — נִעְשׂוּ בַיּוֹם הַשְּׁמִינִי
 אֶצְרָת — — וְהֶחָג שְׁבַעַת יָמִים: (דבהייב ז, ח"ט)

(45) רש"י: בשביעי כתיב „במספרם כמשפטם“, משמע כמשפט כל קרבנות שאר הימים, ובקרבנות שמיני כתיב: „במספרם כמשפט“ — עשאו משפט חלוק לעצמו.
 (סוכה מז. ד"ה רב אשר אמר)
 שמיני עצרת חלוק משלפניו (חג סוכות) בסוכה ובלולב ובניסוך המים (ולר' יהודה בשנים — פרט לניסוך המים שהיה גם בעצרת).

(לפי סוכה מז.)

גמרא: „תן חלק לשבעה וגם לשמנה (קהלת) ר' יהושע אומר: שבעה אלו שבעה ימי הפסח, שמנה אלו שמנה ימי חג.“

(עירובין מ:)

גמרא: שמיני רגל בפני עצמו הוא לענין פז"ר קש"ב — פייס בפני עצמו;
 זמן בפני עצמו; רגל בפני עצמו; קרבן בפני עצמו; שירה בפני עצמו; ברכה בפני עצמו.
 (תוספתא פ"א; סוכה מח.)

פייס: — הטלת גורל מי ממשמרות הכהנים יזכה להקריב קרבן היום (מה שלא עשו בשאר ימי החג);
 זמן — מברכים ברכת שהחיינו;

רגל — שאין יושבין בסוכה (רש"י: סוכה, שם) שאין שם חג הסוכות עליו (רש"י ראש השנה ד: ד"ה פז"ר קש"ב) ובברכת המזון ותפילה מזכיר שמיני עצרת ולא סוכות (תוספות שם);
 קרבן — פר אחד איל אחד ושבעה כבשים ושעיר חטאת אחד. ואינו תלוי בהמשך קרבן הפרים שבחג שפוחתין והולכים (רש"י: שאינו כסדר פרי החג, דאם כן היו בו ששה פרים — סוכה שם).

שיר — שיר של יום, לא מסדר שירי החג אלא שיר לעצמו — „למנצח על השמינית“ (מסכת סופרים פ"ט);

ברכה — לפי רש"י (רי"ה שם): מברכין היו את המלך, זכר לחנוכת הבית, שנאמר: „כיום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך“ (מל"א ח, טו) ולרש"י במסכת סוכה שם: ברכה לעצמו: יום השמיני; ורבנו תם: (סוכה מז, א) זוהי הזכרת שמיני עצרת בברכת המזון ובברכות התפילה והקידוש (אחרים כללו זאת ברגל).

